

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ.....	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ.....	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	430

4. Collis A. The Power Of A Teamwork Culture: Maximizing Your Strengths. *Forbes*. 2023. URL: <https://surl.li/tdrhjsj>

Ключові слова: командна робота, психологія управління, кризова робота, психологічна підтримка, стрес, емоційний інтелект.

Keywords: teamwork, management psychology, crisis work, psychological support, stress, emotional intelligence.

Лісовенко Анна Федорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасне цифрове середовище, зокрема соціальні мережі, онлайн-спільноти та віртуальні простори, стає ключовим чинником у формуванні ідентичності особистості. Однак надмірна цифрова присутність може спричиняти кризу ідентичності [6] – стан, коли людина відчуває розмитість самоусвідомлення, втрату ціннісних орієнтирів і труднощі у самоідентифікації.

У цифрову епоху цей феномен набуває нових форм через: 1) фрагментацію онлайн-ідентичностей (багатопротильність у соцмережах); 2) алгоритмічну маніпуляцію (персоналізований контент формує спотворене самосприйняття); 3) віртуальне віддзеркалення (залежність самооцінки від кількості лайків, коментарів).

Дослідження показують, що 62% користувачів соцмереж відчують труднощі у визначенні «реального Я» через постійну необхідність адаптуватися до різних цифрових масок. Постійне перебування у віртуальному просторі сприяє фрагментації особистості, породжуючи внутрішні конфлікти та дезорієнтацію [12, с. 45].

Криза ідентичності вперше була розглянута в теорії Еріка Еріксона (1968). Вчений визначав ідентичність як результат інтеграції досвіду, цінностей і соціальних ролей. Згідно Еріксону, криза виникає, коли людина не може досягти стабільного самовизначення [6]. У цифровому середовищі цей процес ускладнюється через: гіперстимуляцію різними версіями себе (професійний LinkedIn, розважальний TikTok); швидкі зміни соціальних норм (тренди і нові стандарти поведінки).

Крім того, важливою є концепція «розподіленої ідентичності» [12]. Шеррі Теркл доводить, що цифрове середовище сприяє створенню множинних «Я», які часто суперечать одне одному. Наприклад: конфлікт між реальною і віртуальною ідентичністю (людина веде агресивні дискусії онлайн, але сором'язлива в житті); ефект «порожнього профілю» (онлайн-образ не відповідає внутрішнім переконанням).

Однією з ключових проблем є формування «диджитального альтер его» – онлайн-образу, який часто суперечить реальній ідентичності. Соціальні мережі,

пропонуючи можливість конструювання ідеалізованих версій себе, призводять до порівняльних практик, зниження самооцінки та відчуття неадекватності [14, с. 72]. Крім того, алгоритмічна персоналізація контенту обмежує досвід користувачів, створюючи “фільтровану реальність”, що ускладнює розвиток цілісного світогляду [8, с. 89].

Важливим аспектом є також вплив цифрового середовища на когнітивні функції. Надмірне використання технологій пов’язане зі зменшенням концентрації уваги, поверхневим мисленням і труднощами в рефлексії, що заважає глибокому самопізнанню [5, с. 112]. У підлітковому віці ці фактори можуть призвести до затримки психосоціального розвитку та збільшення тривожності [13, с. 134].

Дослідження показують, що зменшення реальних контактів на користь віртуальних призводить до зниження емоційного інтелекту та ускладнює процес самоідентифікації [9, с. 67]. Людина, яка формує свою ідентичність через фільтри соціальних мереж, часто стикається з когнітивним дисонансом між онлайн-образом і реальною поведінкою. Особливо це помітно в підлітковому віці, коли ідентичність є гнучкою та піддається впливу зовнішніх чинників. Постійне порівняння себе з іншими в інтернеті сприяє виникненню “синдрому упущеної вигоди” (FOMO – fear of missing out), що посилює тривогу та відчуття власної неповноцінності [1; 2; 3, с. 91].

Інтенсивне використання цифрових технологій може призвести до формування поведінкових залежностей, які впливають на структуру ідентичності. Наприклад, постійна потреба у перевірці повідомлень або очікуванні лайків активізує дофамінову систему мозку, створюючи умови для розвитку компульсивної поведінки [4, с. 104]. У таких випадках самооцінка людини починає залежати від зовнішнього схвалення, що робить ідентичність нестійкою та залежною від цифрового середовища.

Крім того, анонімність у мережі може сприяти розмиванню моральних меж. Деіндивідуалізація (втрата відчуття індивідуальності в умовах анонімності) іноді призводить до агресивної поведінки або створення альтернативних ідентичностей, що ускладнює інтеграцію “Я” [11, с. 78].

Незважаючи на ризики, цифровий простір може стати ресурсом для самопізнання та соціальної підтримки. Психологи відзначають, що онлайн-спільноти, присвячені психологічному здоров’ю, дозволяють людям ділитися досвідом і знаходити нові стратегії самореалізації [7, с. 123]. Також технології віртуальної реальності починають використовуватися в терапії для роботи з кризами ідентичності, пропонуючи безпечний простір для експериментів із різними соціальними ролями [10, с. 145], дозволяючи знаходити спільноти за інтересами та отримувати підтримку. Вирішальним завданням стає розвиток цифрової грамотності та критичного мислення для мінімізації ризиків і використання потенціалу технологій.

Серед механізмів впливу цифрового середовища на ідентичність можна виділити:

1. Фрагментація «Я» через мультипрофільність. Так, соціальні мережі вимагають різних масок для різних аудиторій: Instagram – ідеалізоване «Я»; Reddit – анонімне самовираження; LinkedIn – професійна іміджева стратегія. Наслідок, відбувається зниження когнітивної узгодженості та формується відчуття «втраати себе» при переході між ролями.

2. Алгоритмічна ідентичність: формування світогляду через контент. Персоналізовані рекомендації (YouTube, TikTok) обмежують досвід і створюють «фільмовану реальність», що призводить до: а) спрощення ідентичності (людина починає ототожнювати себе з вузькою субкультурою); б) поляризації поглядів (алгоритми підсилюють радикальні думки). Так, дослідження Beem, 2023 показало, що 45% підлітків змінюють політичні погляди під впливом рекомендацій соцмереж.

3. Ефект «цифрового віддзеркалення» (соціальне порівняння). Лайки, репости та коментарі стають джерелом самооцінки, що провокує: по-перше, зовнішнє самовизначення, коли цінність людини залежить від схвалення інших; по-друге, синдром імітатора – страх бути «недостатньо автентичним».

Серед наслідків можна назвати такі форми кризи ідентичності в цифрову еру:

- деперсоналізація – відчуття відчуження від власного образу;
- конформність до трендів – неможливість сформулювати власну думку;
- аномічна ідентичність – відмова від пошуку себе через страх «бути не таким, як усі» (Marcia, J., 1980).

Для профілактики та корекції можна застосовувати такі стратегії:

1. Цифрова гігієна через обмеження мультипрофільності (2-3 соцмережі замість 5-7); регулярний «детокс» від алгоритмічного контенту.

2. Розвиток рефлексивного мислення шляхом ведення щоденника справжніх (не цифрових) емоцій; практики медитації для відновлення зв'язку з реальним «Я».

3. Психологічні інтервенції, а саме когнітивно-поведінкова терапія для подолання залежності від схвалення; тренінги автентичності (вміння відрізнити власні цінності від нав'язаних).

Отже, цифрове середовище трансформує традиційні механізми формування ідентичності, створюючи нові виклики для психічного здоров'я. Криза ідентичності в інтернет-епоху характеризується фрагментацією самосприйняття, алгоритмічною маніпуляцією та залежністю від віртуального схвалення. Подолання цієї кризи вимагає як індивідуальних стратегій самопізнання, так і розробки нових підходів у цифровій психології, розвитку медіаграмотності, критичного мислення і свідомого ставлення до використання технологій.

Список використаних джерел:

1. Лісовенко А. Ф. Проблема формування особистісної та соціальної ідентичності в епоху цифрової реальності./ *Європейський вибір України, розвиток*

науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів : матер. Міжн.н.-пр. конф. Одеса : «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 303-306.

2. Лісовенко А. Ф., Карасені О. В. Ідентичність особистості у кіберпросторі. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір* : матер. IV між-нар. наук.-практ. конф. Одеса, 2024. С. 104-108.

3. Alt D. College students' academic motivation, media engagement and fear of missing out. *Computers in Human Behavior*. 2015. No. 49. P. 111-119.

4. Andreassen C. S. et al. The relationship between addictive social media use and narcissism. *Psychology of Popular Media Culture*. 2016. Vol. 5(2). P. 166-178.

5. Carr N. *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*. W. W. Norton & Company, 2010. 276 p.

6. Erikson E. *Identity: Youth and Crisis*. New York : W. W. Norton Company, 1968. 336 p.

7. Naslund J. A. et al. The future of mental health care: Peer-to-peer support and social media. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*. 2016. Vol. 25(2). P. 113-122.

8. Pariser E. *The filter bubble: what the internet is hiding from you* by Eli Pariser. New York: Penguin Press, 2011. 294 p.

9. Przybylski A. K., Weinstein N. Can you connect with me now? How the presence of mobile communication technology influences face-to-face conversation quality. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2012. Vol. 30(3). P. 237-246.

10. Riva G. et al. Virtual reality in the treatment of eating and weight disorders. *Psychological Medicine*. 2016. Vol. 46(1). P. 121-133.

11. Suler J. The online disinhibition effect. *CyberPsychology & Behavior*. 2004. Vol. 7(3). P. 321-326.

12. Turkle S. *Alone together: why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books, 2011. 384 p.

13. Twenge J. *iGen: why today's super-connected kids are growing up less rebellious, more tolerant, less happy and completely unprepared for adulthood*. Atria Books, 2017. 352 p.

14. Vogel E. et al. Social Comparison, Social Media, and Self-Esteem. *Psychology of Popular Media Culture*. 2014. Vol. 3(4). P. 206-222.

Ключові слова: криза ідентичності, цифрове середовище, соціальні мережі, самоусвідомлення, алгоритмічна ідентичність.

Keywords: identity crisis, digital environment, social networks, self-awareness, algorithmic identity.